

PAYLAŞILAN
KUTSAL
MEKÂNLAR

SHARED
SACRED
SITES

20
NİSAN /
APRIL
14
TEMMUZ /
JULY
2019

DEPO

PAYLAŞILAN KUTSAL MEKÂNLAR /
SHARED SACRED SITES
20 NİSAN / APRIL - 14 TEMMUZ / JULY 2019

KÜRATÖRLER / CURATORS:

Dionigi Albera & Manoël Pénicaud

SANATÇILAR / ARTISTS:

Saima Altunkaya / Hüsniye Ateş / Benji Boyadgian /
Hera Büyüktaşçıyan / Manuel Çıtak /
Ekrem Ekşi / Thierry Fournier / Giampaolo Galenda /
Emrah Gökdemir / Nele Gülck & Nikolai Antoniadis /
Engin Iırız / Noha Ibrahim Jabbour /
Robert Jankuloski / İzzet Keribar /
Cynthia Madansky / Marco Maione /
Jean-Luc Manaud / Diana Markosian /
Cécile Massie / Andrea Merli / Ayşe Özalp /
Manoël Pénicaud / Nira Pereg / Guy Raivitz /
Sarkis / Gildas Sergé / Cemal Taş / Hale Tenger /
Francesco Tuccio / Gençer Yurttaş

ARAŞTIRMACILAR / RESEARCHERS:

Sébastien de Courtois / Aylin de Tapia /
Dilşa Deniz / Jens Kreinath / Elizabeta Koneska /
Sara Kuehn / Marion Lecoquierre / Yael Navaro /
Antonio Pusceddu

KOLEKSİYONLAR VE ARŞİVLER /
COLLECTIONS AND ARCHIVES:

C-Album / Dirimart /
Gamma-Rapho / Gemäldegalerie /
Getty Research Institute / Houshamadyan /
IDEMEC-CNRS, Aix-Marseille Université /
İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi /
Library of Congress / Musée des civilisations de
l'Europe et de la Méditerranée (Mucem) /
The National Gallery / The New York Public Library /
SATIS, Aix-Marseille Université

TEŞEKKÜRLER / SPECIAL THANKS TO:

Yorgo Benlisoy / Tanıl Bora / Ceren Erdem /
Fulya Erdemci / Goethe-Institut Istanbul / Sibel Horada /
Çiçek İlegiz / IDEMEC-CNRS, Aix-Marseille Université /
İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) / Stergios Karavatos /
Hagop Emir Kazancıyan / Declan Kiely /
Silvina Der-Meguerditchian / Musée des civilisations
de l'Europe et de la Méditerranée (Mucem) /
Çağla Parlak / Faruk Pekin / Nilüfer Saltık /
Anna Vakali / Dorothee Vakalis / Laki Vingas

Sergi Koordinatörü / Exhibition Coordinator:
Veli Başyigit

Sergi Tasarımı / Exhibition Design:
Karşılaşmalar

Sergi Prodüksiyonu / Exhibition Production:
Lamarts

Sergi Kurulumu / Exhibition Installation:
Depo / Fiksatif

Çeviriler / Translations:
Aslı Çetinkaya / Feride Eralp / Gülşah Mursaloğlu /
Céline Pierre-Magnani / Mert Sarısu

Video Altyazıları / Video Subtitles:
Gökçe İnce

Bu sergi, Calouste Gulbenkian Vakfı ve Türkiye Fransız
Kültür Merkezi'nin desteğiyle gerçekleştirilmektedir.

This exhibition is realized with the support of Calouste
Gulbenkian Foundation and French Cultural Center.

Paylaşılan Kutsal Mekânlar Sergisi Hakkında

Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar yüzyıllar boyu yapageldikleri gibi bugün de başka bir dine ait mabetlerde ibadet ediyorlar. Dinî topluluklar arasındaki sınırların geçirgenliğini gösteren paylaşılan kutsal mekânlar, Akdeniz coğrafyasında oldukça yerleşik bir hadisedir.

Bu üç din, teolojik farklılıklarına rağmen, inanışlar, ayinler, kutsal figürler ve mekânlar bakımından birçok ortak unsura sahip. Öte yandan, bu kesişmeler muğlaklıktan tamamen uzak olmadığı gibi kimi zaman da çatışmalara yol açabilmekte. Akdeniz dünyası paylaşımın birçok örneğini sunduğu gibi, bölünme ve ayrışmayı da içeriyor.

“Paylaşılan Kutsal Mekânlar” bu hadiseyi, farklı bağlamlara sahip çeşitli örnekler vasıtasıyla konumlandırarak ve iç içe geçmiş mekân ve pratikleri, sembol ve figürleri öne çıkararak araştırıyor. İstanbul “Paylaşılan Kutsal Mekânlar”ın hikâyesini anlatmak için ideal bir konuma sahip; bunun yegâne sebebi üç tektanrılı dinin tarihsel olarak burada gelişmiş olması değil, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde yüzyıllar boyu birarada var olmayı sürdürmeleri de.

Akdeniz coğrafyasında bir çeşit “hac yolculuğu” olarak tasarlanan sergi, “kutsalı paylaşma”nın tarihsel ve güncel veçhelerini ortaya koyuyor. Sergi ziyaretçilere antropolojik araştırmayla güncel sanatın biraraya geldiği bir deneyim önerirken, onları Akdeniz'deki kutsal mekân coğrafyalarında görsel bir yolculuğa katılmaya davet ediyor.

Yıllar süren antropolojik ve tarihsel araştırmaya dayalı, çok yönlü bir proje olan “Paylaşılan Kutsal Mekânlar”, her bir tekrarında yeniden yazılmasıyla sergiyi kendi içinde bir “hac yolculuğu”na çıkarıyor. Gerçekten de genel tema aynı kalmakla beraber biçim, içerik ve bağlam her yeni şehirde değişiyor. Bu serginin farklı versiyonları, Marsilya Avrupa ve Akdeniz Medeniyetleri Müzesi (Mucem) (2015), Tunus Bardo Müzesi (2016), Paris (2017), Selanik (2017), Marakeş (2018) ve New York'ta (2018) düzenlendi.

About the Shared Sacred Sites Exhibition

As they have done for centuries, Jews, Christians and Muslims pray today in sanctuaries belonging to another religion. Shared sacred sites are a well-established phenomenon in the Mediterranean, revealing the permeability of the frontiers between religious communities.

Despite theological differences, the three religions share a number of elements in terms of beliefs, rites, holy figures and sites. These crossovers, however, are not devoid of ambiguity and can sometimes also lead to conflict. The Mediterranean world thus offers many examples of sharing, but also of partition and division.

“Shared Sacred Sites” explores this phenomenon by locating it through various examples in different contexts and by highlighting the entangled places and practices, symbols and figures that define it. Istanbul is ideally positioned to tell the story of “Shared Sacred Sites”, not only because the three monotheistic religions have historically flourished here but also cohabited for centuries through the Byzantine and Ottoman periods.

Designed as a sort of “pilgrimage” in the Mediterranean landscape, the exhibition reveals both historical and contemporary aspects of “sharing the sacred”. It provides the visitors with an experience that blends anthropological research and contemporary art, inviting them to partake in a visual journey through the diverse geographies of sacred sites in the Mediterranean...

Based on years of anthropological and historical research, the multifaceted “Shared Sacred Sites” project is characterized by a rewriting in each iteration of the exhibition - a “pilgrimage”, in and of itself. Indeed, the overall topic remains the same, but form, content, and context change from one location to another. Versions of this exhibition were first held at the Museum of European and Mediterranean Civilizations (Museum of European and Mediterranean Civilizations) in Marseille (2015), then at the Bardo Museum in Tunis (2016), Paris (2017), Thessaloniki (2017), Marrakesh (2018) and New York (2018).

Sarkis, Mavi Kalp / Blue Heart
2018, Neon, 144 x 72 x 72 cm

ŞEHİR / THE CITY

Antik Çağ'dan bu yana Akdeniz coğrafyasında kentsel yerleşimlerin önemli mevcudiyeti belirleyici olmuştur. Kimi şehirler bölgenin tarihinde büyük rol oynamış ve çoğu zaman dinsel açıdan kilit konuma yükselmiştir. Bunlardan bazıları, üç tektanrılı dinin inananlarının manevi yaşamlarında kalıcı sembolik merkezler haline gelmiştir.

Kudüs / Jerusalem

İbrahimi geleneğin takipçisi olan üç tektanrılı din -Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet- Kudüs şehrini inançları açısından kutsal olarak kabul eder. Bu Kutsal Şehir bazılarında göre "Barış şehri"dir, "ahir zaman" uzlaşısının gerçekleşeceği yerdir. Fakat öte yandan, çatışan kimliklerin, sınırların ve kutsal alanlar üzerindeki rekabetin yoğunlaştığı, sembolik ve siyasi sıkışıklığın mekânıdır. Bu, Kudüs'ün paradoksudur.

Erhard Reuwich
Bernhard von Breydenbach'in Peregrinatio in Terram Sanctam (Kutsal Topraklar'a Hac) eserinden Kudüs manzarası (detay) / View of Jerusalem from Peregrinatio in Terram Sanctam (Pilgrimage to the Holy Land) by Bernhard von Breydenbach (detail)
1486, NYPL, Rare Book Division

Since Antiquity, the Mediterranean landscape has been characterized by an important presence of urban settlements. Several cities played a pivotal role through the history of this region and often held a key position in religious terms. Some of them have functioned as durable symbolic epicentres in the spiritual life of the faithful of the three monotheistic religions.

All three monotheistic religions that follow the Abrahamic tradition -Judaism, Christianity and Islam- consider the city of Jerusalem sacred to their faith. Some people regard this Holy City as the "city of Peace", the site of the reconciliation at the "end of time". But it is also a place of symbolic and political congestion where conflicting identities, borders and competition over holy sites are intensified. This is the paradox of Jerusalem.

Cynthia Madansky, Haram
2017, 47', Renkli / Color

Bizantion, Konstantinopolis ve İstanbul: Binlerce yıllık tarihi boyunca birçok isimle anılsa da çoğu zaman gerçek anlamıyla polis, yani mükemmel “şehir” addedilmiş, dünyanın en kalabalık ve önemli kentsel merkezlerinden biri olmuştur. Bizans ve Osmanlı dönemlerindeki siyasi ve ekonomik merkeziliğinin dinî açıdan da yansımaları vardır. Kutsal yapıların çokluğu, dinler ve medeniyetler arasında üstüste geçiş ve karşılıklı etkileşim biçimlerini de içeren son derece zengin bir dinsel topografya yarattı. Dahası, nüfusun dinsel açıdan çok renkli görüntüsü, dinî cemaat sınırlarının aşılmasını ve ortak ibadet biçimlerini teşvik etti.

Byzantium, Constantinople, and Istanbul: through its millennial history this city of several names has often simply been the polis, “the city” par excellence, one of the most populous and important urban centers in the world. Its political and economic centrality in Byzantine and Ottoman times also had repercussions in religious terms. The quantity and abundance of sacred buildings created an immensely rich religious topography, also with forms of superimposition and mutual influences between religions and civilizations. Moreover, the variegated profile of the population, from a religious point of view, has encouraged the crossing of confessional boundaries and the display of shared forms of worship.

Manuel Çıtak
Eyüp Sultan Camii'nin avlusu / Courtyard of Eyüp Sultan Mosque
İstanbul, Türkiye / Turkey, 2001

İzzet Keribar, Ayasofya'nın içi / Interior of Hagia Sophia
İstanbul, Türkiye / Turkey, 2012

KABİR / THE TOMB

Üç tektanrılı inanışın hepsinde, kutsal kişi kültü, aynı teolojik zeminde olmamakla birlikte tarihsel olarak mevcuttur. Gerçek ya da sembolik mezarları, inananlar için kutsal varoluşlarını cisimleştirirken, yerelden küresele farklı ölçeklerde hac ziyaretlerinin merkezini oluşturur. Geleneklerin karmaşık bileşimleri sebebiyle, farklı ve eşzamanlı mevcut dinlerin mensupları sıklıkla aynı kabri ziyaret eder.

Nira Pereg

İbrahim İbrahim, Sare Sare / Abraham Abraham, Sarah Sarah

El Halil / Hebron, Batı Şeria / West Bank, 2012

İki kanallı video yerleştirme / Two-channel video installation

İbrahim'e üç tektanrılı inancın atası olarak hürmet edilir. İncil'e göre, İbrahim uzun süre El Halil yakınındaki Mamre'de meşe ağaçları arasında yaşamıştır. Kur'an'da ve Yaratılış Kitabı'nda melekler olarak betimlenen üç yabancıya burada misafirperverlik göstermiştir. İbrahim, Sare ve soylarından gelenlerin mezarlarının buraya yakın konumdaki Atalar Mağarası'nda olduğu düşünülmektedir. Günümüzde bu kutsal mekân El Halil şehrinin kalbinde yer alıyor ve içi fiziksel olarak ikiye bölünmüş vaziyette; bir kısmı Müslümanlara ayrılmış, diğer kısmı Yahudilere.

Abraham is venerated as the father of the three monotheistic faiths. According to the Bible, Abraham dwelt for a long time among the oaks of Mamre, near Hebron. It was here that he offered hospitality to three strangers, described as angels in the Book of Genesis and the Qur'an. Abraham, Sarah and their descendants are thought to be buried not far from here, in a place known as the Cave of the Patriarchs. Today, the shrine is located at the heart of the city of Hebron, and its interior is physically divided: one space is set aside for Muslims, another for Jews.

The cult of holy figures historically exists in the three monotheistic faiths, even if it does not have the same theological basis. Real or symbolic, their tombs are often the epicentre of pilgrimages of different scales (from the local to the global), materializing holy presence in the eyes of the faithful. Due to a complex combination of traditions, people of different and concurrent religions often visit the same sepulchre.

Benji Boyadgian

İHA'ların fantazmagorisi / Phantasmagoria of drones

2015, Kâğıt üzerine mürekkep / Ink on paper

Rahel'in anısına adanmış mabet, Kudüs yolu üzerinde, Beytullahim'in girişinde bulunuyor. Bu kutsal yer Orta Çağ'dan bu yana üç dinin mensupları tarafından ziyaret edilegelmiştir. Yakın geçmişte bu durum değişti. Burada yaşanan şiddetli çatışmalardan sonra, Rahel'in kabri İsrail hükümeti tarafından inşa edilen bir duvarla Beytullahim şehrinde ayrıldı. Şu anda mabede girişler bir kontrol noktasıyla denetlenmekte ve yalnızca Yahudilerin ziyaretine açık.

The shrine dedicated to the memory of Rachel is situated at the entrance of Bethlehem on the road to Jerusalem. The holy site was visited by followers of the three religions as early as the Middle Ages. This situation has changed in recent decades. After violent clashes on the site, Rachel's tomb was cut off from the town of Bethlehem with a separation wall erected by the Israeli government. Access to the shrine is now controlled by a checkpoint and is restricted to Jews alone.

DAĞ / THE MOUNTAIN

Birçok dinde dağlar kutsal addedilir. Tektanrılı inançlarda, dağlar çoğunlukla vahiy almaya, tecrit ve dinî inzivaya en uygun yerleri oluşturur. Aynı zamanda bu tecrit durumunun kendisi, dinlerarası kesişmeleri teşvik edebilmektedir.

Mountains are sacred in many religions. In monotheistic faiths, they often represent ideal spaces for divine revelation, and also for separation and pious retreat. At the same time, this very separation itself can also encourage interreligious crossings.

Bilinmeyen fotoğrafçı / Unknown photographer

Çan kulesi ve minare / Belfry and minaret

Azize Katerina Manastırı / Saint Catherine's Monastery

Sina Dağı / Mount Sinai, Mısır / Egypt

1900-1920 civarı / circa 1900-1920, Library of Congress G. Eric and Edith Matson Photograph Collection

Musa'nın ilahi emirleri aldığı yer olduğu söylenen Sina Dağı'nın (Mısır) eteğindeki Azize Katerina Rum Ortodoks Manastırı'nın merkezinde bir şapel ve bir cami yan yana duruyor.

At the heart of the St. Catherine Monastery at the foot of Mount Sinai (Egypt), where Moses is said to have received the divine law, a chapel and mosque stand side by side.

Cécile Massie, Mar Musa el Habeşi Manastırı'nda Paskalya / Easter in Mar Musa al-Habashi Monastery

Suriye / Syria, 2018

Suriye'deki iç savaşa rağmen, Mar Musa Manastırı tahrip olmadı ve burada halen Katolik Suriyeli papazlar ve rahibeler yaşıyor. Bazı Müslümanlar mekânı hâlâ ziyaret etmekte. 2018 Paskalyasında bir Müslüman kibleye dönük namaz kılarken, cemaatin rahibeleri İsa'nın bedeni etrafında dua ediyor.

Despite the civil war in Syria, Mar Musa Monastery has not been destroyed and is still inhabited by Catholic Syrian monks and nuns. Some Muslims still visit the site. On Easter 2018, a Muslim makes his prayer facing south and Mecca while the sisters of the community pray around the body of Jesus.

MAĞARA / THE CAVE

Üç ehl-i kitap dindeki birçok hadise kutsal mağaralarda vuku bulmuştur. Bu mekânlar hem dünyadan bir kaçışı hem de yaşamın kaynağını sembolize eder. Ayrıca inananlar buralarda, kutsal mezarlar ve emanetler gibi dinî geçmişe ait maddi kalıntılar arar. Bazı mağaralar, belli ulu kişilerin hayatlarıyla doğrudan ilintilendirilir.

Manoël Pénicaud
Yedi Uyurlar Mağarası / Cave of the Seven Sleepers
Efes / Ephesus, Türkiye / Turkey, 2010

İslam'da Ashâb-ı Kehf (Arapça "Mağara Arkadaşları") olarak bilinen Yedi Uyurlar'ın, Roma İmparatorluğu'nun zulmünden kaçmak için bir mağarada mucizevi biçimde birkaç yüzyıl boyunca uydukları rivayet olunur. Efes'teki bu mekânın, MS 250'de yedi Hıristiyanın saklandığı ve 5. yüzyılın ortalarında uykularından uyandığı asıl mağara olduğu varsayılıyor.

Known in Islam as the Companions of the Cave (Ashab al-Kahf in Arabic), the Seven Sleepers are said to have miraculously slept for several centuries in a cave in order to escape the persecution of the Roman Empire. This site in Ephesus is supposed to be the original one, where seven Christians sought refuge in a cave in 250 AC and were roused from their sleep in the middle of the 5th century.

Many key religious episodes of the three religions of the Book have taken place in holy caves. These spaces symbolize both a retreat from the world and the matrix of life. Moreover, here the faithful look for material remains of the religious past, such as holy tombs and relics. Some caves are more directly associated with the life of certain saints.

Guy Raivitz, İlyas Mağarası'nın dışında ziyaretçilerin yaktığı hatıra mumları / Alight by visitors, remembrance candles burn outside the Elijah Cave, Hayfa / Haifa, 2017

İncil'e göre İlyas peygamber, Hayfa şehrinin yukarısında bulunan Kermil Dağı'nda tanrı Baal'a tapınanlara meydan okumuştur. Dağlık burun eteklerinde İlyas'ın yaşadığına inanılan bir mağara vardır. Orta Çağ'dan itibaren bu kutsal mekân üç dinin hacıları tarafından ziyaret edilegelmiştir.

According to the Bible, the prophet Elijah challenged the worshippers of the god of Baal at Mount Carmel, which is situated above the city of Haifa. At the foot of the promontory, there is a cave where Elijah is believed to have resided. Since the Middle Ages, this holy place has been frequented by pilgrims of all three religions.

MERYEM ANA'NIN MEKÂNLARI / THE SITES OF THE VIRGIN

Meryem hem Hıristiyanlar hem de Müslümanlar için önemli bir figürdür. Hıristiyanlar için Tanrı'nın, Müslümanlar için İsa Peygamber'in annesidir. Meryem Kur'an'da, Allah'ın izinde bağlılıkla gitmenin timsalidir. Hıristiyanlık'ta Meryem'in yaşamının dönüm noktaları olarak bilinen kısımlar Kur'an'da da mevcuttur: Meryem'in doğumu, Tapınak'ta takdimi, Beşaret-i Meryem, Bakire Doğum ve İsa'nın Doğumu. Dolayısıyla İslami pratiklerde Meryem'e iman önemlidir ve Müslümanlar sıklıkla Hıristiyan mabetlerinde ona dua ederler.

Ayşe Özalp
Beşaret-i Meryem / The Annunciation of Mary
İstanbul, Türkiye / Turkey, 2019

Mary is a pivotal figure for Christians and Muslims. For the former, she is the Mother of God, for the latter, the mother of the Prophet Jesus. In the Qur'an, Mary is a model of faithfully following God. Several milestones in her life that are typical of Christian tradition also appear in the Qur'an: Mary's birth, her presentation at the Temple, the Annunciation, the Virgin Birth, and the Nativity of Jesus. Therefore, devotion to Mary is important in Islamic practices, and Muslims often pray to her in Christian shrines.

Diana Markosian
Deyr el Adra Manastırı / Deir al Adra Monastery
Minya, Mısır / Egypt, 2015

Deyr el Adra Manastırı'nda bir çocuk Meryem Ana'nın resmine dokunmak için uzanıyor. Meryem Ana, Kur'an'da bahsi geçen en kutsal kadındır.

A young boy in the Deir al Adra Monastery reaches up to touch a painted image of Mary. In the Qur'an, Mary is the holiest woman mentioned.

ADA / THE ISLAND

Adalar Akdeniz coğrafyasında karmaşık bir rol oynar: Aynı anda hem çevresel konumdadırlar hem de denizin ortasındaki dolaşımın merkezi işlevi görürler. Buna bağlı olarak, yoğun ticaret ve göç dinamiklerini yansıtır. Tarihleri boyunca görebileceğimiz gibi, bazı adalar bilhassa farklı dinlerin inanamları arasındaki etkileşimlerle biçimlenmiştir.

Islands play a complex role in the Mediterranean landscape: they are, at the same time, peripheral locations and nodes of circulation at the heart of the sea. As such, they are marked by intense trade and migratory dynamics. As we can see throughout their history, some islands have been particularly predisposed to interactions between the faithful of different religions.

Manoël Pénicaud, Griba Sinagogu'nda yan yana dua eden Yahudi ve Müslüman kadınlar / Jewish and Muslim women praying side by side in the Ghriba Synagogue

Cerbe / Djerba, Tunus / Tunisia, 2014

Her yıl birçok Tunuslu Yahudi, Lag BaOmer'i El Griba Sinagogu'nda kutlamak için Cerbe'ye dönmektedir. "Griba" adı buradaki bir yangında ölen ve sonrasında kutsal kabul edilen gizemli bir genç kızıdır. Olayın gerçekleştiği yere bir sinagog inşa edilmiş, ancak Griba'nın dini kimliği hiçbir zaman tam olarak belirlenemediğinden bugün mekân hem Yahudi hem de Müslümanlar tarafından ziyaret edilmektedir.

Every year, many Tunisian Jews return to Djerba, where they visit the synagogue of the Ghriba for the celebration of Lag BaOmer. The name "Ghriba" belongs to a mysterious young woman who died there in a fire and was then recognized as a saint. A synagogue was built on this location, but today the site attracts both Jews and Muslims because Ghriba's religious identity was never determined.

Manuel Çıtak, Aya Yorgi Manastırı'nda bir dilek ağacı / A wish tree at Saint George Monastery

İstanbul, Türkiye /Turkey, 1994

Aya Yorgi Rum Ortodoks Manastırı, İstanbul açıklarında yer alan Büyükkada'nın (Yunanca Prinkipos) en yüksek tepesinde bulunmaktadır. 23 Nisan'da gerçekleşen Aya Yorgi Günü kutlamaları, çoğu Müslüman olan binlerce inananı adaya çekmektedir.

The Greek Orthodox monastery of Saint George lies at the top of the island Büyükkada (Prinkipos in Greek), off the coast of Istanbul. Celebrations of the saint's feast day on the 23rd of April draw thousands of worshippers, many of them Muslims.

GEÇİTLER / CROSSINGS

Anadolu ve Balkanlar şüphesiz ki geçiş ve mübadele bölgeleridir. Farklı kültürlerin karışımı burada melez geleneklerin ve dinlerarası pratiklerin gelişmesine ortak bir zemin hazırlamıştır.

Nele Gülck & Nikolai Antoniadis
İyi Dağ / The Good Mountain
Arnavutluk / Albania, 2017

Doğayı kişileştirmeye yönelik kadim dürtü, Arnavutluk-Yunanistan sınırına yakın ücra dağlık bölgenin yerlileri tarafından paylaşılan hikâyelerde kendini gösterir. Orada, "İyi Dağ" diye anılan bölgedeki ormanın derinliklerinde, Müslümanlar ve Hıristiyanlar birlikte "vakêf" isimli küçük bir kutsal ev inşa etmişlerdir. Ev, her türden dinî eşya ile doludur ve hangi öğretiyi ya da inanca bağlı olduğuna bakılmaksızın herkese açıktır.

The ancient urge to personify nature is evident in the tales that locals share in a remote mountainous area, near the Albanian-Greek border. Over there, deep in the forest of the so-called "Good Mountain", Muslims and Christians have together built a small holy house, the "vakêf". It is filled with all kinds of religious objects and is open to all, regardless of creed and faith.

Anatolia and the Balkans are, undoubtedly, regions of crossings and exchanges. Here a complex amalgam of cultures has provided common grounds for the cultivation of hybrid traditions and cross-religious practices.

Jens Kreinath
Hızır Türbesi'nin dışı / Exterior of the Sanctuary of Khidr
Samandıř, Türkiye / Turkey, 2010

Hızır, Hıdır veya el-Hadır İslami gelenekte bir peygamber veya evliyadır. Gizemli bir ölümsüz figür olan Hızır, zaman ve mekânda yolculuk eder. Her defasında mütevazı bir hizmetkâr olarak Musa'ya, Büyük İskender'e ve başka figürlere eşlik etmiş, ilahî bilgiyi mistisizm ve sezgi yoluyla öğretmeyi amaçlamıştır.

Khidr, Hıdır, or Al-Khader is a prophet or saint in the Islamic tradition. A mysterious figure of immortality, Khidr travels through time and space. He has been the companion of Moses, Alexander the Great, and other figures, each time as a humble servant, who is there only to teach divine knowledge through mysticism and intuition.

İNANÇLAR ARASINDA KÖPRÜ KURANLAR / INTERFAITH BRIDGE BUILDERS

Ruhani liderler, din görevlileri, alimler ve şifacılar... Akdeniz coğrafyasının dört bir yanında dinlerarası ilişkilerde arabuluculuk yapan, kimi zaman tanık ya da aktör olan insanlar epey geniş bir yelpaze oluşturur. Serginin bu bölümü, farklı dünyalar arasında seyahat eden elçilere odaklanıyor. Bu kişilerden bir kısmı, dinler arasında arabuluculuğu ve diyalogu kolaylaştırmak amacıyla, uygulamaya dayalı girişimlerde dahi bulundular.

Mystical leaders, officiants, scholars, and healers... A wide variety of people have emerged as intermediaries, both witnesses and protagonists in the exchanges between religions throughout the Mediterranean region. This part of the exhibition centres on the go-betweens moving amongst different worlds. Several of them have even launched practical initiatives to facilitate mediation and dialogue between religions.

Manoël Pénicaud
Mar Musa Manastırı'nda
Rahip Paolo Dall'Oglio /
Father Paolo Dall'Oglio in
the Mar Musa Monastery
Suriye / Syria, 2011

Kendisini “İslam’a aşık ve İsa’ya inanan” bir kişi olarak tanımlayan İtalyan Cizvit rahip Paolo Dall’Oglio, 1982’den itibaren, eski Mar Musa el Habeşi Manastırı’nı Şam’ın 80 km kuzeyindeki bir dağda yeniden inşa etti. 2012’de sınır dışı edildiği Suriye’ye, 2013’te gizlice döndü. Kendi “halifeliği”ni ilan eden IŞİD’in ana karargâhına gitti, gönüllü rehineliliği karşılığında Hıristiyan ve Müslüman tutsakların salıverilmesini talep etti. Bugüne dek serbest bırakılmadı.

Since 1982, the Italian Jesuit priest Paolo Dall’Oglio, who declares himself “in love with Islam and a believer in Jesus”, rebuilt the old monastery of Mar Musa al-Habashi on a mountain located about 80 km north of Damascus. Expelled from Syria in 2012, he returned there clandestinely in July 2013. He went to the headquarters of the self-proclaimed “caliphate” of the “Islamic State” (ISIS) to obtain the release of Christian and Muslim prisoners by offering himself as a voluntary hostage. To date, he has not been released.

PAYLAŞILAN ARZULAR / SHARED DESIRES

Dindarlığın ortaklaşan edimleri sağlık, güvenlik ve refah için duyulan ortak arzulara dayanır. Paylaşılan sadece mekânlar değildir; aynı zamanda dilekler ve ritüeller de ortaktır. Bir pratiğin etkili olduğu kabul edilmeye görsün, inançlı kişi o ulu kişiler ve buldukları yerlerin gücünden faydalanmak için dinî sınırları gönül rahatlığıyla aşar.

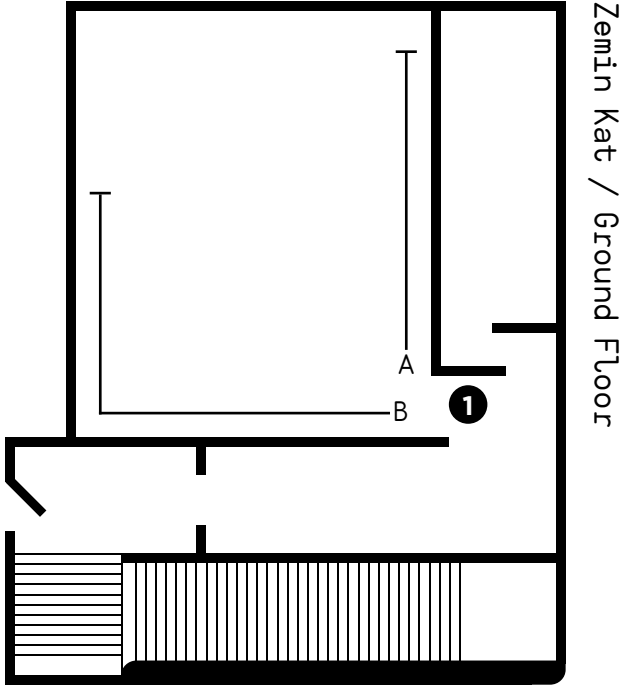
Joint acts of piety arise from a common desire for good health, protection, and prosperity. Not only is it places that are shared, but so too are wishes and rituals. When a practice is acknowledged as efficacious, the faithful readily cross religious boundaries in order to take advantage of the power of these saints and the places they inhabit.

Thierry Fournier, Ecotone
2015, Ağ yerleşmesi / Network installation

Dijital dünyada insanlar ne diler? Sanatçı Thierry Fournier'in Ecotone isimli eseri, her biri çeşitli dilekleri ve arzuları dile getiren, sentezlenmiş sesler tarafından okunan, canlı akıştaki tweetlerden bir peyzaj oluşturuyor.

What do people wish for in the digital world? Ecotone by the artist Thierry Fournier generates a landscape from a live feed of tweets read by synthesized voices, each voicing various wishes and desires.

Zemin Kat / Ground Floor

Zemin Kat / Ground Floor

1. Şehir / The City

- A. Kudüs / Jerusalem
- B. İstanbul

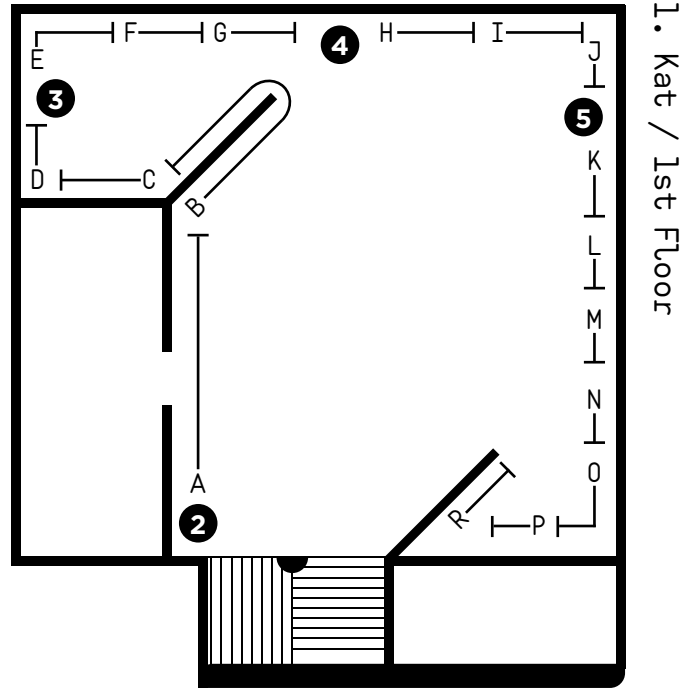
1. Kat / 1st Floor

2. Kabir / The Tomb

- A. Atalar Mağarası / The Cave of the Patriarchs
- B. Rahel'in Kabri: Dışlayıcı Bir Temellük /
The Tomb of Rachel: An Exclusive Appropriation
- C. Antakya'da Habib-i Neccar Türbeleri /
The Tombs of Habib-i Neccar in Antakya
- D. Kapadokya'da Aziz Mamas Türbesi /
The Tomb of St. Mamas in Cappadocia

3. Dağ / The Mountain

- E. Musa ve Sina Dağı / Moses and Mount Horeb
- F. Tur Abdin Manastırları / Tur Abdin Monasteries
- G. Mar Musa Manastırı / Mar Musa Monastery

1. Kat / 1st Floor

4. Mağara / The Cave

- H. Kermil Dağı'nda İlyas / Elijah at Mount Carmel
- I. Yedi Uyurlar ve Ashâb-ı Kehf /
The Seven Sleepers and the People of the Cave
- J. St. Pierre Mağara Kilisesi /
The Cave Church of St. Peter

5. Meryem Ana'nın Mekânları / The Sites of the Virgin

- K. Beşaret ve Doğum / Annunciation and Nativity
- L. Meryem Ana'nın Bahçesi / The Garden of Mary
- M. Mısır'da Tezahürler / Apparitions in Egypt
- N. Efes'te Meryem Ana Evi /
The House of Mary in Ephesus
- O. Kudüs'te Meryem Ana Kabri /
The Sepulchre of Mary in Jerusalem
- P. II. Mehmed ve Meryem Ana /
Mehmed II and the Virgin
- R. İstanbul'da Meryem Ana Ayazmaları /
Marian Ayazmas in İstanbul

